



Universitätsbibliothek Paderborn

Historiae Ecclesiasticae Pars ...

HISTORIAE EC||CLESIASTICAE PARS || PRIMA, QVA CONTI-||NENTVR ||
Eusebij cognomento Pamphili Cæsareæ Palæ-||stinæ Episcopi lib. 10.||
Eiusdem de vita Constantini magni lib. 4.|| Oratio Constantini magni ad
sanctoru[m] cœtu[m].|| Oratio eiusdem Eusebij in laudem Constanti-||ni
magni ad trigesimum ...

Christopherson, John

[Köln], 1569

De Nouato quonam ingenio fuerit, & de eius haeresi. Cap. XXXV.

urn:nbn:de:hbz:466:1-29861

benignitatis? His quorum illi miserti sunt, benefici & clem-
 mentes erimus? An contra? eorū iudiciū inane & irritū
 faciemus? eorū sententię nos ipsos constituemus animad-
 uersores? clementiæ inhumanitas resistemus? refringe-
 mus institutum? Deum deniq; ad iram prouocabimus?

*De Nouato quonam ingenio fuerit, & de eius
 heresi. CAP. XXXV.*

Ista Dionysius, dum sermonē de his, qui tempore per-
 secutionis, præ animi imbecillitate infractioneque la-
 psi fuissent, instituebat, non sine causa exposuit: quan-
 doquidem Nouatus ecclesię Romę presbyter, arrogan-
 tia quadam & fastidio contra istos elatus, asseruit, non
 amplius illis, quamuis omnia, quę viderentur ad veram
 pœnitentiam, ad conuersionem animorum, ad puram de-
 nique confessionem spectare, omnino peragerent: spem
 vllam salutis omnino reliquam fieri. vnde proprię eu-
 iusdam erroris & sectę eorum, qui præ inflata quadam
 mentis insolentia se ipsos καθαρους esse, id est puros &
 vacuos à labe peccati asseuerant, auctor & dux fuit. Ob
 quam rem concilium maximum Romę cogitur: in quo
 sexaginta episcopi, & presbyteri totidem atque amplius,
 vnà cum diaconis in vnum conueniunt. A pastoribus e-
 tiam separatim per singulas cuiusq; regionis prouincias,
 quid de ea re agendum esset, deliberantibus, colloquia
 fiunt. A quibus omnibus tandem decernitur, No-
 uatum eiusque fautores tanta superbia inflatos, & quot-
 quot illius inhumanissimæ, & à fraterna charitate alie-
 nissimæ opinioni assentirentur, in eorum numero qui e-
 rant ab ecclesia exclusi, haberi: fratres autem, qui casu
 infelici prolapsi fuissent, pœnitentię medicamentis cu-
 rari, & ad sanitatem restitui. Epistolę quidē Cornelij epi-
 scopi Romani scriptę ad Fabiū episcopū ecclesię Antio-
 chensę ad nos peruenerunt, quę tum acta cōcilij Romę
 habiti, tum quę ab omnibus in Italia, in Affrica, inque a-
 liis locis de eo errore decreta erant, euidenter declarat.
 Alię item extant epistolę à Cypriano & aliis episco-
 pis, qui cum eo in Aphrica in eum errorem inquisue-
 runt, latino sermone composita: ex quibus constat illis

EUSEBII HISTORIAE

etiam visum esse, vt & fratres, qui per tentationem ceciderant, consolationis subsidio leuarentur. & auctori illius hæresis vnà cum illis omnibus, qui pari ratione cū eo à veritate essent abducti, catholica ecclesia, idq; merito, interdiceretur. His alia quædam Cornelij adnotatur epistola de illis, quæ erant in concilio Romæ sancta. Alia rursus de Nouati rebus gestis, ex qua aliquot loca citare non grauabimur, quo qui sint istam forte historiam perlecturi, ea quæ ad eum spectant, manifesto cognoscant. De Nouato igitur quali vitæ instituto, & moribus fuerit, Fabium certiozem faciens Cornelius, hæc ipsa scribit. Vt vero intelligas hunc admirabilem virum iam pridem in episcopatu petendo, ambitione incensum esse, & eam temerariam effrenatamque cupiditatem occultasse, intra se, & simulatione ac tanquam in uolucro, quo arrogantiam teget, in initio confessorum Christi, viros sane probos secum habuisse, tibi volo aperte ostendere. Præbyter nomine Maximus, & urbanus, è nostris, qui bis ex constanti fidei confessione summam gloriæ amplitudinem collegerant, Sidonius item & Celerinus, vir qui Dei clementia adiutus, omnia tormentorum genera, maxima cum tolerantia pertulerat, & corporis imbecillitate vi ac robore fidei suæ confirmata, strenue & viriliter ab aduersario victoriâ reportauerat, cum Nouatum attentius consyderassent, & callidam eius fraudem, versutiam, periuria, mendacia, agrestem inhumanitatem, ab omni vitæ communione alienam, veteratoriam denique instar lupi amicitiam depræhensissent, eo relicto ad sanctam ecclesiam reuerterunt: atque omnes eius fallacias, & maleficia, quæ longo tempore intimo pectore obtexisset, multis præsentibus tum episcopis, tum presbyteris, tum laicis quàm plurimis palam ostendere: & cum lachrymis ac querela, cum dolore & pœnitentia suam vicem deplorare cæperunt, quod subdolæ illius & efferatæ bestię consilio adducti, ab ecclesia etiam vel ad exiguum temporis spatium desciuisserent. Paulo post ait: vix credibile est, charissime frater, quantam in moribus varietatem, quantam mutationem exiguo momento in illo factam conspexerimus.

Nam

Nam splendidissimus iste scilicet, qui inusitato ac terri-
 bili iureiurando adiecto, fidem suis fecerat, se non ali-
 quando episcopatum appetiuisse, tãquam ex fallaci qua-
 dam præstigiæ impostura in medium proiectus, de-
 repente episcopus apparuit. Etenim istæ nouæ sectæ in-
 uentor & doctrinæ ecclesiasticæ, si diis placet, propug-
 nator, quando episcopatum à Deo certe minime ei do-
 natum, sibi vi arripere, & ex hominum manibus quodam
 modo extorquere nitebatur, duos sibi focios de sua ip-
 sorum salute prope desperatos asciuit, vt eos in exiguã
 aliquam partem, & minimum quasi Italiæ angulum mitte-
 ret, indeque episcopos tres, homines agrestes, rudes ac
 simplices, simulatione quadam veteratoria in fraudem in-
 ductos abduceret, asserens & constanter affirmans eos
 quàm celerrime debere Romam venire, vt videlicet o-
 mnis lis & discordia, per sententiam illorum, aliorumq;
 episcoporum interpositam, dirimeretur. Episcopi igitur
 quoniam (vt supra diximus) homines simpliciores
 erant, & in perditorum fallaciis dolisque discernen-
 dis minus perspicaces, Romam aduentant. Iste tum
 per quosdam sui similes ad eam rem comparatos, eos in
 vnum locum concludendos curauit. Ac cum circiter ho-
 ram decimam, ebrios & crapula oppressos cerneret, vi
 coegit imaginaria quadam & vana manuum impositio-
 ne, episcopatum ipsi tribuere: quem dignitatis gradum
 parum sibi accommodatum ad hunc modum per frau-
 dem & astutiam acquisiuit. Ex quibus episcopis vnus
 non longe post peccatum flebiliter lamentatus, & idem
 aperte confessus, ad ecclesiam reuenit: quem, populo v-
 niuerso pro eo rogante, tandem vt laicum in communi-
 onem recepimus. Atque alios qui in reliquorum duo-
 rum episcoporum loca, qui eum creassent, succederent,
 misimus. Istum igitur lepidum euangelij patronum, No-
 uatum, omnino præterijt, scilicet vnum solum episco-
 pum oportere esse in hac ecclesia catholica: in qua ta-
 men non ignorabat (quo modo enim poterat?) presby-
 teros esse quadraginta sex, diaconos septem, subdiaco-
 nos septem, acoluthos quadraginta duos, exorcistas, &
 lectores vna cum ostiariis quinquaginta duos, viduas &

EVSEBII HISTORIAE

1128
 alios morbo atq; egestate afflictatos mille & quingētos; quos omnes domini gratia, & benignitas abūde sustētat. Sed tamen nemo ex tanta ministrorū multitudine, tamq; in ecclesia necessaria, nemo ex tāto egentū numero Dei, prouidētia locupletato, & rerū abundantia circūfluente, nemo deniq; ex maxima illa & innumerabili populi frequentia, istū quem dico Nouatū, ab ea desperata mentis, cæcitate, & contumacia auertere, & ad ecclesiā denuo reuocare potuit. Quinetiam paulo post adnectit ista, deinceps dicamus, quibus actis, quibusq; vitæ institutis cum tanta confidentia episcopatū pręnsaret. Nū quod à primo ætatis tempore in ecclesia versatus fuit? Num quod multa certamina pro eius defensione subiit? Num quod multis magnisq; periculis pro pietate se obiecit? Nō est certe eius generis ille quidē, cui ex Satana (qui ingressus in illū, diu est in intimo pectore cōmoratus) primū data fuit credendi occasio. Qui quidē, vbi exorcistarū pręsidio, spiritu illo malo esset liberatus, & post in tam graue morbū, vt iam fermē mori putaretur incidisset, in lecto, in quo decumbebat, aqua circūfusus, baptismū accepit, si modo talē hominē baptismū accepisse dicendū sit: verum morbo tandē elapsus, neq; cætera quibus post baptismum secundū ecclesię canonē imbuī oportuerat, acquisiuit, neq; Domini sigillo ab episcopo obsignat⁹ fuit. Quo quidē neutrquam potitus, quo modo quęso spiritū sanctū adeptus est? Atq; paucis interpositis, iterū addit. Ille, persecutionis tēpore metu debilitatus, & nimia vitę cupiditate adductus se presbyterū esse denegauit. Nam cū à diaconis rogatus, oratusq; esset, vt domo, qua se cōclusum occuluerat, egressus, quantū presbytero liceret, quantūq; in eius sitū esset potestate, fratres in periculo cōstitutos, opisq; & auxiliij indigentes iuaret, tantū abfuit, vt diaconis eū obsecrātibus obtēperaret, vt etiā nō sine stomacho, & bile ab illis abiret discederetq;. Nam se nolle amplius esse presbyterū, sed alteri vitæ generi se dicaturū asseruit. Qui paulo longius progressus, rursus adiungit. Ille præclarus scilicet & insignis Nouatus, Dei penitus reliquit ecclesiā: in qua post fidē receptā presbyteri munere donatus fuit, idq; propter amorē & beneuolentiam,

lentiam, qua episcopus, qui illi manus imposuerat, eum
 complexus est: qui quidem episcopus non modo ab vni-
 uerso clero, sed etiam à multis laicis vetitus, (quoniam
 minime licebat, quenquá in lecto propter morbū bap-
 tizatum, sicut huic contigerat, in clerum assumi) magnope-
 re postulabat sibi potestaté dari, huic soli manus inforté
 præsbyterii imponendi. Deinde post ista, aliud eius fa-
 cinus omnium sane pessimú, hoc fere pacto tradit. Cum
 fecisset oblationes, & singulis parté sacramenti distribuis-
 set porrexissetq;, miseros homines & infelices pro bene-
 dictione & gratiarum actione iusiurandum dare coegit.
 Atque suis utrisque manibus manus accipientis præhen-
 dens, non prius dimisit, quàm hoc iureiurando eum ob-
 strinxisset (illius enim verbis utar) iura mihi per corpus
 & sanguinem domini nostri Iesu Christi, te nunquam
 nec me deserturum, nec ad Cornelium reuersurum. At-
 que miser homo non ante degustauit, quàm ita illi se
 deuouisset. Et qui illum acceperat, pro Amen, quod di-
 cere debuerat, hoc dixit, non deinceps ad Cornelium re-
 uertar. Post alia quædam, iterum hæc narrat. Scias velim
 propterea quòd in dies singulos iam fratres eum dese-
 runt, & ad ecclesiam redeunt, iam illum omnium ferè so-
 cietate denudatum destitutumq; esse. Cuius amentem
 audaciam & insolentiam etiam Moses beatus martyr,
 qui nuper apud nos fuit eximio & admirabili martyrio
 decoratus, dum adhuc in vita manebat, perspicue ani-
 maduertens, tum illi, tum aliis quinque præsbyteris, qui
 vnà cum illo sese ab ecclesia segregauissent, fidelium so-
 cietate & communionem interdixit. Porro in extrema e-
 pistola, episcopos, qui Romam profecti, Nouati demen-
 tiam condemnabant, enumerat, & non solum nomina cu-
 iusque, sed ecclesias etiam, quibus singuli præerant, re-
 censet. Quinetiam episcoporum, qui minime Romam se-
 contulerant quidem, sed per literas decreto eorú, quos
 diximus, assentiebantur, nomina pariter & ciuitates, vn-
 de quisque scripsit epistolam, commemorat. Ista Corne-
 lius Fabius Antiochiæ episcopo per literas significauit.

De Serapione, Historia Dionysii.

CAP. XXXVI.

S 4

Eidem